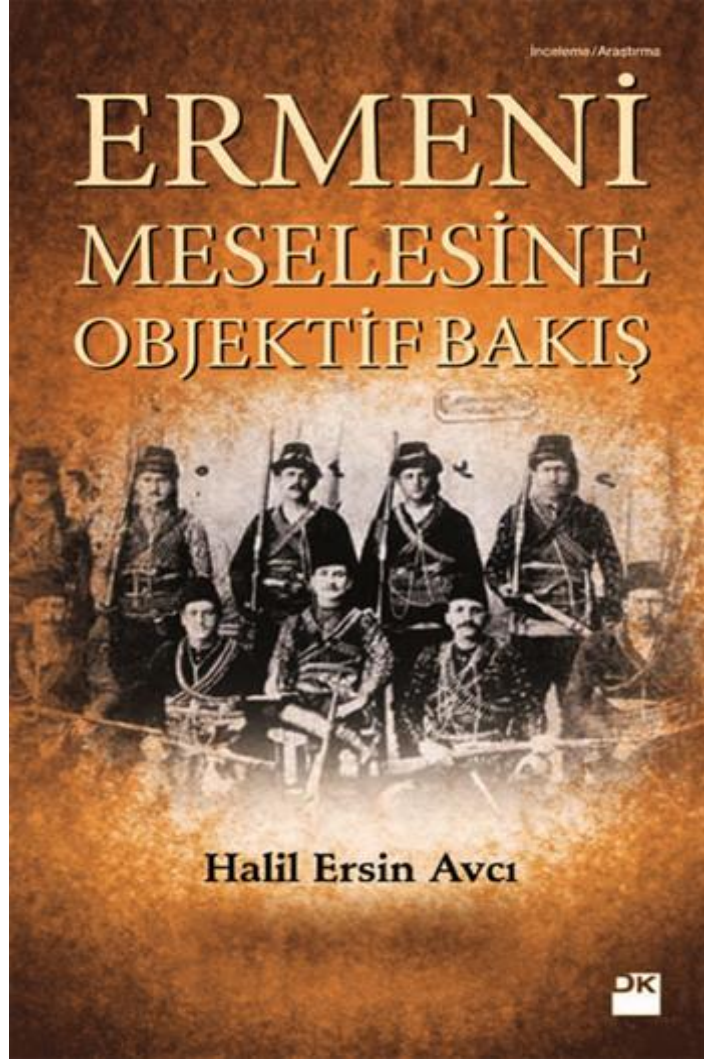

BOOK PRESENTATION AND EVALUATION: OBJECTIVE VIEW ON THE ARMENIAN ISSUE

KİTAP TANITIM VE DEĞERLENDİRME:
“ERMENİ MESELESİNE OBJEKTİF BAKIŞ”

Yılmaz POLAT¹
Sibel KALENDER²

Avcı, H. E. (2014). Ermeni Meselesine Objektif Bakış. Doğan Kitap: İstanbul, Sayfa Sayısı 314

¹ Doç. Dr., ÇOMÜ, Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilgiler Eğitimi.

² Yüksek Lisans öğrencisi, ÇOMÜ, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Tarih Eğitimi.

YAZAR TANITIMI

Bu kitap yazarın doktora çalışmasından üretilmiştir. Yrd. Doç. Dr. Halil Ersin Avcı, 1977 tarihinde Ezine’de doğdu, ilk ve orta öğretimini burada, liseyi ise Kırklareli 60.Yıl Sağlık Meslek Lisesi’nde bitirdi. Yazar, lise eğitiminden sonra Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü’nde lisans eğitimini tamamlamıştır. Lisans eğitiminden sonra Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi (ÇOMÜ) Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü’nde Araştırma Görevlisi olarak çalışmaya başlamış, aynı zamanda Ege Üniversitesi’nde Yüksek Lisansını tamamlamıştır.

İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı’nda Prof. Dr. Ali Arslan’ın tez danışmanlığında doktora eğitimine başlayan yazar, Hocası Arslan’ın tavsiyesiyle “İngiliz-Ermeni ilişkileri” üzerine çalışarak “Türk-İngiliz İlişkilerinde Ermeni Faktörü” adlı doktora çalışmasını 2010’da tamamladı. Bu çalışma İngiltere, ABD ve Almanya dâhil yedi ülkede yedi yıllık “Ermeni Meselesi” ve yabancı etkisi üzerine araştırma neticesinde kaleme alınmıştır. Başbakanlık Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Türk Tarih Kurumu üyeliğine seçilen Avcı ÇOMÜ, Eğitim Fakültesinde öğretim üyesi olarak çalışmaktadır.

KİTABIN İNCELEMESİ

Bugüne kadar Türk-Ermeni ilişkileri üzerine birçok kitap ve makale yazılmıştır, taraflı ya da tarafsız yazılan bu eserin tek amacı “Ermeni Soykırımı” iddialarına cevap bulmaktır. Kitabın birinci baskısı “**İngiliz Ermeni İttifakı**” başlığıyla yayınlanmış ve beğeni üzerine bu ikinci baskı Doğan Yayınları tarafından yapılmıştır. Yazar Avcı, kitabının önsözünde kısaca konuya Türk-İngiliz ya da Türk-Ermeni başlığı şeklinde bakmak yerine bunu Türk-İngiliz-Ermeni üçlüsü olarak bakılmasını istemiştir. Tarih boyunca İngilizlerin Ermenileri hem ticari, hem siyasi alanda nasıl kullandıklarını ve kıskırttıklarını anlamak, meselenin sadece Türk-Ermeni meselesi olmadığını ancak bu üçlünün kesişim noktalarını incelemekle mümkün olacağını yazar özellikle belirtmiştir.

Önsözde belirtildiği gibi çalışmanın çoğunlukla İngiliz ve ABD kaynaklı arşiv belgelerine dayanıyor olması eseri daha değerli kılmaktadır. Yazar bu noktada “Niçin yabancı kaynaklar?” sorusuna, Batılı basında Türk belgelerinin yanlı olduğuna dair yapılan karalamayı bitirmek olarak cevap vermektedir. Karşılıklı iki tarafında ben masumum dediği olaylarda, sonuca gidilemeyen bir döngüye girildiğinde mutlaka üçüncü bir göze ya da kulağa başvurmanın tek çözüm süreci olduğu bir gerçektir. Yazar bu noktada üçüncü bir göz ya da kulak niteliğinde olaylara hem de çok yakından şahit olan başta İngiliz kaynaklarına ve diğer ülke kaynaklarına başvurmuştur. Hatta bu çalışmayı okudukça olayın şahitlerini bile sanık koltuğunda bulacağı düşünülmektedir.

Kitabın kısaca özetine bakıldığında yazar, kitabın tamamında İngilizlerin; Ermeni sorununu, Ortadoğu’daki nüfuzlarını arttırmak, Osmanlı’yı yıkmak ve Asya’da varlıklarını pekiştirmek için kullandığını belgelerle her bölümde sunmaktadır. İlk olarak bu belgelerde İngiliz-Ermeni ittifakının 16. yüzyıla kadar indiği ortaya çıkarılmıştır.

Kitabın birinci bölümünde, Türk-Ermeni meselesi ya da sözde soykırım gibi konulara giriş yapmak yerine, işin kökeni olan İngiliz-Ermeni yakınlaşması iyice çözümlenmeye çalışılmıştır. Zira İngilizler, bilhassa Ortadoğu’ya 16. yüzyıldan itibaren, 17. yüzyılın başlarında da Hindistan’a, Ermeni tüccarlarla girmişler ve Ermeni tüccarların geniş ticaret ağından istifade etmişlerdir. Ticaret üzerinden başlayan bu yakınlaşma daha sonraki yıllarda, siyasi alanına da sirayet etmiştir.

Yazar bu noktada bu ticaret ağını ilk fark edenlerin İngilizler olmadığını, İtalyanlar ve Fransızların da fark ettiğini belirtmiştir. İtalyanlar ve Fransızlar da tüccar millet

oldukları için onlarla rakip konumuna düşmüşler ve bunu İngilizler gibi başaramayıp Ortadoğu'ya fazla yayılamamışlardır. İngilizlerin akıllı siyaset yürüttükleri nokta, Ermenilerle rakip değil, ortak olmayı seçmeleri göze çarpmaktadır, ayrıca bu ortaklık, eserin geneli okunup görüldüğünde, İngilizlerin Ermenileri birçok konuda öne sürdükleri ve onları maşa gibi kullandıkları anlaşılacaktır.

İngilizler, kuzeyden Moskova Kumpanyası vesilesiyle, güneyden de İran'la yaptıkları anlaşmayla, Osmanlı Devleti'ni safdışı bırakarak Ortadoğu'ya girmişlerdir. Ayrıca İngilizler, Ermenilerin uzmanı olduğu kara ticaretiyle değil, Ermenilerin söz sahibi olmadıkları deniz ticaretiyle uğraşmışlardır. Yani Ermenilerden sahip oldukları malları, imtiyaz sahibi oldukları İran limanlarına yığmalarını, uygun fiyatla “İngiliz Doğu Hindistan” şirketine teslim etmelerini istemişlerdir ki, bu da tam yazarın bahsettiği gibi Ermenilere rakiplik değil, ortak olmaktadır.

İngiliz-Ermeni ittifakını gösteren resmi belgeler

Eserde bunun en önemli belgesi “1688’de İngiltere Devleti ile Ermeni milleti arasında (İran ve Hindistan Ermenileri üzerinde) bir ittifak anlaşması” imzalanması gösterilebilir. Bu ittifakın genel esası Osmanlı İmparatorluğu’nu ekonomik olarak zayıflatıp yok etmeye dayanmaktadır. Osmanlı Devleti’nin aleyhine, ticaret yollarının İngiltere’nin lehine olacak şekilde Basra Körfezi ile Hindistan sahiline çevrilmesidir. İngiliz ticaret gemileri söz konusu yeni rota üzerinde doğudan gelen malları Avrupa’ya taşıyacaktı. Yazarın İngiliz arşivlerinden istifade ettiği belgelerin büyük bölümünü istihbarat raporları oluşturmaktadır çünkü İngiliz istihbaratı, sömürgesi Hindistan’da çok aktif olarak çalışmaktadır. Bu raporlardan Türkiye’yi doğrudan ilgilendiren meselelerin çoğunun da Hindistan’da planlandığı fark edildiğini açıkça ortaya konmaktadır. Yazar, Türkiye’deki Ermenileri yönlendirenlerden bir kesimin de Hindistan’daki Ermeni ileri gelenleri olduğunu tespit etmiştir. Müellif uzun yıllar süren bu çalışmasının neticesinde, Ermeni sorununun kasıtlı olarak çıkarıldığını savunmakta ve ispatlanmaktadır. O döneme ait resmi belgelere dayanarak, İngilizlerin Ortadoğu ve dünyaya hâkim olmak için bu sorunu bir anahtar olarak kullandıkları tespit edilmiştir. Ayrıca İngiltere’deki Hindistan arşivlerinde yapılacak olan yeni araştırmaların, Türkiye’ye Ermeni sorunuyla ilgili önemli kazanımlar sağlayacağı da gündeme getirilmektedir.

Avcı, kitabın en başında İngilizlerin siyaset ağındaki en büyük başarısının “bilardo stratejisi” olduğunu, maksadın ise istenilen hedefe kendini göstere göstere doğrudan yıkıcı saldırılarda bulunmakla değil de, arada bir maşa kullanarak, fark ettirmeden saldırmaktır. Açıkça söylemek gerekirse İngilizler, Doğunun zenginliklerine doğrudan ulaşmak isterken yaptığı, Ermeniler üzerinden her türlü siyasi hamleler yaparak, Osmanlı’nın ticaret ağına bir taraftan zarar verirken, aynı zamanda da Osmanlı’yla çatışmama siyaseti yürütüyordu.

Öte yandan yazar, İngilizlerin sadece Osmanlı değil, İran’dan Japonya’ya kadar birçok ülkede Ermenilerle birlikte hareket ettiklerini kitabında belgelerle göstermektedir. İngilizler, Ermenilerin geniş ticaret ağını kullanarak zenginleşmiş ve zamanla bu birliktelik, siyasi alana da kaymış, 19. yüzyıldan itibaren de kurulan, İngiliz misyoner okulları ile yeni bir Ermeni nesli yetiştirilmiştir. Mesela 1800’lerde Türkiye’de ‘İngiliz Ermenileri’ adıyla anılan farklı bir grup ortaya çıkarılarak, 1890’lara gelindiğinde, İngiliz istihbarat servisi çabaları ile Türkiye’deki bu İngiliz Ermenileri ayaklanma ve isyan çıkarmak üzere kullanıldı. O günlerde İngiliz istihbaratı, İngiliz Ermeni cemiyetleri ile doğrudan bağlantılı çalışıyordu. Bunun en güzel ispatı ise eserde, Adana’daki Ermeni olayları ve Çanakkale Savaşı sırasında ve sonrasında çıkan olaylar gösterilmektedir.

İngiltere ile ABD, 1849’da “Üniversal Evanjelik İttifak Antlaşması” imzalanmış, ardından Amerikalı misyonerler, daha önce İngiltere’nin el altından desteği ile yaptıkları faaliyetlerini açıktan yapmaya başlamışlar ve İngilizlerin Anadolu’da istediği noktalarda Protestan okullar, kiliseler kurmuş ve dahi yoğun Ermeni nüfusun olmadığını noktalarda da birçok okulun açıldığını yazar tarafından tespit edilmiştir. İngilizler, bu okulları var olmak istedikleri yerlere kurdu ve akabinde okulların yoğun olduğu bölgelere konsolosluklar açmışlardır. 1880-1890’daki isyanlarda bu okullarda yetişen Ermenilerin boy gösterdiğinin altı çizilmiş, terör örgütleri kurulmuş, olaylara katılan isyancılar, öğrenciler, okul ve kiliseleri cephaneliklere, konsoloslukları da olay sonrası kaçtıkları sığınaklara çevirmişlerdir.

İngilizler için Ermeniler, bölgedeki hâkimiyetlerini artırmak adına kullanılacak bir enstrümandır. Önemli bir nokta da Osmanlı, Ermenilere çok ciddi bir güven duyuyordu, bu millettten şüphe duymayacak kadar güveniyordu. İngilizlere, Osmanlı üzerinde nüfuz elde etmek, İran ve Hindistan’da varlık göstermekte kendilerine yardım edecek tek unsur da Ermenilerdi. Dolayısıyla İngilizler, Ermenileri kendilerine çevirmek için ciddi çaba sarf etmişler ve bu dönüşümü sağlamak için bir veya iki asır çalışmışlardır. Eserde bu yaşananlar, 1688’de Osmanlı’yı yıkıp, yok etmek hedefiyle başlayan, 1918’lere kadar planlı ve programlı yürütülen bir komplo olduğu özellikle belirtiliyor.

Yazar, İngilizlerin Ermeniler ile kurulacak Ermenistan’ın stratejik öneme sahipliğinden de bahsediyor ve bunu birçok İngiliz istihbarat raporuna dayandırıyor. Raporlarda “Ermenistan arzusunun temelinde Osmanlı halifesini ve Osmanlı Türklerini Türkistan ile bağlantısını koparmak” olduğu gösterilmekle beraber bu stratejinin Sovyet Rusya’nın güçlenmesiyle değişip, dönüştüğü de ifade edilmiştir. İngiltere, başta Bolşeviklere karşı Çarlık taraftarlarını desteklese de yaptığı çıkar hesapları gereği bu stratejiyi değiştirmiş, 1918-1919’dan itibaren Ermenileri göz ardı ederek, Ermenileri yüzüstü, Sovyetlerin merhametine bırakmıştır. Neticede İngilizlerin bencil, bu çıkarıcı siyasetlerle, I. Dünya Savaşı’nda Türkler ile birlikte en çok acı çeken ikinci milletin Ermeniler olduğu ifadesi yazılmıştır.

Kısaca İngilizler, Ermenileri 1919’a kadar kendi çıkarları için kullanmışlar, işleri bitince de kendi kaderlerine terk etmişlerdir.

Eserde soykırım iddiaları

Soykırımın, İngilizlerin ve Batılı devletlerin iddiası olduğu, “Ermenilerin Suriye çöllerine götürülüp öldürüldüğü” yönünde olduğu da belirtilirken burada akla gelen şu soru soruluyor: “Sözde katliamdan kısa bir süre sonra Suriye’yi kim ele geçirdi?” Her türlü Ermeni desteğini yanlarına almış, Fransız ve İngilizler ele geçirmiştir. İkinci soru ise: “Peki, burada 800 bin Ermeni öldü ise bunların mezarları, tutuldukları kampların izleri, kampların fotoğrafları nerede? İngiliz ve Fransızlar niçin bunu belgelemeye çalışmamışlardır?” Çanakkale Savaşları’nın bile çok net videoları olmasına rağmen, Suriye cephesinin, Filistin cephesinin çok net videoları olduğu halde, neden Ermeni kamplarına dair bir video ve fotoğraf mevcut olmadığının altını çiziyor.

Batı, neredeyse bir asırdır asılsız iddialarla Ermeni katliamının olduğunu iddia etmektedir ama İngiliz ordusunun da o günlerde her türlü teknik ve teçhizatı olduğu özellikle belirtilerek, katledilmiş Ermenilerin neden bir kare bile fotoğrafını ortaya koyamadığını, buna karşın Türkiye’nin ölen, katledilenlerin Müslüman halkının olduğunu toplu mezarları ortaya çıkarmakla, fotoğraflarıyla, kalıntılarıyla, cesetleriyle ve videolarıyla ispat ettiğini vurguluyor.

Öte yandan Ermenilerin, Fransızların, İngilizlerin, Amerikalıların o yıllarda Malta’da kurulan uluslararası mahkemelerde bu iddiaları ispatlayamadıklarını gözler önüne seriliyor. Son olarak da o dönemde İngilizlerin 5. kol faaliyetleriyle Türkleri Ermenilere, Ermenileri Türklere, Kürtleri Ermenilere, Ermenileri Kürtlere karşı kışkırtmış olduğu kitapta raporlarla açıkça ortaya konmuştur. Ayrıca İngilizlerin, 1909-1910’da Kürtleri gizlice silahlandığını gösteren gizli raporlar da ortada var. Eğer gerçekten Ermenileri bu kadar seviyorlarsa “neden Kürtleri silahlandıkları?” sorusunu açık yüreklilikle sormaktadır.

SONUÇ

Ticari bir kaygıyla yapamayacağı ve kullanamayacağı hiçbir yol olmayan İngilizleri kendi belgeleriyle gözler önüne seren tarafsız, çok güzel bir çalışma olmuştur. İngilizlerin her siyasetinde uygulamaya çalıştığı “bilaro siyaseti” itina ile okuyucuyla izah edilmiştir. Eser, akıcı bir dile sahiptir. Ermeni konusu merak edenler mutlaka bu eseri okumalıdır hatta bu kitap Ermeni meselesi konusunda ders kitabı olarak da okutabilir, bu konuda ana kaynak olarak araştırmacılar bu eserden faydalanabilir. Ayrıca kitabın yabancı dillerde de basılıp yayınlanmasında Türkiye’nin haklılığının ispatı açısından önemli rol oynayacaktır. İlk olarak bütün vatandaşlarımızın bu eseri okumasında büyük fayda görülmektedir.